

אמנון בן שושן – מעפיל בספינה "לנגב"

נא לשלב תמונה של אמנון 1946 ו-2018

נולדתי ב- 5 לפברואר 1925 בעיר מוגדור (אסאווריה) אשר במרוקו.

הקהילה היהודית במוגדור היוותה כ-30 עד 40 אחוז מאוכלוסית העיר. משפחתנו הייתה ענפה ומבוססת. אבי עסק במסחר, בעיקר עם אנגליה, ונבחר כקונסול כבוד של אנגליה במוגדור. למדתי בבית ספר תיכון צרפתי ובשנת 1942 קיבלתי תעודת בגרות. עבדתי שנה כמורה בבית ספר 'אליאנס' במוגדור. אחר כך עבדתי שלוש שנים בדואר 'אגאדיר'. כחבר במועדון יהודי בעיר השתתפתי בחוגים שהעביר המדריך כנפו שעלה יותר מאוחר לארץ ונקלט בקיבוץ רמת הכובש על הציונות ולמדנו היסטוריה יהודית. התחלתי לחשוב ברצינות על אפשרות לעלות לארץ, עקב משטר וישי האנטישמי ששלט במרוקו בשנים 1939-1942.

בשנת 1946 תנועת 'בח"ד-ברית חלוצים דתיים של הפועל המזרחי' בחרה 20 בחורים ובחורות מערים שונות במרוקו כדי להכשיר אותם בצרפת לחיי הקיבוץ הדתי. ומשם להעלותם ארצה להתיישבות קיבוצית. הייתי הבחור היחידי ממוגדור. הוריי התנגדו בתחילה אבל שכנעתי אותם להסכים בתירוץ שלא אלך לקיבוץ אלא לירושלים, לחיות עם הדודות והדודים שלי שהיו כבר בארץ.

עזבנו את מרוקו במסווה שיעדנו בית ספר חקלאי בצרפת. חלקנו הפליג באוניה מקזבלנקה למרסיי, וחלק – ואני בתוכם – נסענו ברכבת לאוראן שבאלג'יריה ומשם בהפלגה למרסיי. כולנו הגענו אחר כך למחנה ההכשרה ב'קומפ דה פיזיולי' ליד AGEN.

שלב תמונה של ההכשרה

בהכשרה היו מדריכים חקלאיים מטעם אורט שלימדו אותנו גם תיאוריה וגם חקלאות מעשית. כל אחד עשה סבב בענפים השונים: למדנו לחלוב פרות, בידיים כמובן, לחרוש ולעבד אדמה, לגדל ולקצור חיטה ושעורה, לעבוד בכרמים ובמטעי תפוחים ועוד. שליח מתנועת הקיבוץ הדתי העביר הרצאות על הארץ, הקיבוץ ואורח החיים הדתי ועל תרבות יהודית-ציונית. במהלך ההכשרה עמדתי בקשר מכתבים עם המשפחה במוגדור. בתום חצי שנה הגיע תורנו לעלייה. 5 חברים נבחרו ראשונים לעלייה, ביניהם אנכי.

צריך לזכור שבאותם ימים טרם נוסדה מדינת ישראל והאנגלים מנעו עלייה חופשית לארץ. ולכן העפלה הייתה בבחינת עלייה בלתי-לגלית מאורגנת של "מעפילים" באותן השנים, בעזרת שליחי המוסד לעלייה ב' מהארץ ומדריכים מקומיים. הכל התנהל במחתרת, באישון לילה הופיעו בהכשרה מכוניות צבאיות נהוגות בידי חיילי הבריגדה היהודית שאספו יהודים מועמדים לעלייה ממקומות שונים בצרפת ובגרמניה. רוכזנו במחנה במרסיי. בינתיים הוכנה אוניית משא קטנה לקליטת כ-600 מעפילים, והובאה לנמל סט בדורס צרפת. באונייה זו היינו שני חברים מקבוצת ההכשרה – גבריאל אזולאי ואנכי. עלינו בחושך לספינה, כשכל מטעננו תרמיל גב. התמקמנו בבטן האוניה בצפיפות רבה. בראשית המסע חילקו לנו לחם טרי וקצת פירות. עם הזמן עברנו לאכול אוכל קופסאות שימורים. השתדלנו להעסיק את עצמנו במשך היום במשחקים חברתיים, בשיחות ובהיכרויות עם מעפילים שבאו ממזרח אירופה חלקם היו ניצולי שואה רק בלילה יכולנו לעלות על הסיפון כדי לנשום קצת אוויר צח, ולרחוץ את הפנים במים מלוחים.

הפלגה מצרפת לארץ ישראל צריכה להימשך תיאורטית 5-6 ימים בלבד. אבל ההפלגה התארכה מסיבות שונות ל-21 יום. בליל ה-8-9 לפברואר כשהתקרבו לארץ, והיינו אמורים לעגון בחוף דרומי לרדת לחוף לכן נקראה האוניה "לנגב", עטו על הספינה שתי משחתות אנגליות ונצמדו אלינו אחת מכל צד והתחילו לקרוא ברמקולים שניכנע ונתלווה אליהם לנמל חיפה.

אנשי ההגנה והפלי"ם נתנו לנו הוראה לעלות לסיפון ולהתנגד לחיילים האנגלים שניסו להשתלט על האוניה. זרקנו עליהם מכל הבא ליד קופסאות שימורים, בקבוקים וסבונים. האמנו שנוכל להכניע את הבריטים. בתחילה האנגלים היו סבלנים, אבל אחר כך התחילו לירות באוויר והצליחו לפגוע באחד המעפילים הרברט לזר שמאוחר יותר מת מפצעיו. האונייה שבאה אחרינו ובה היו שאר חברי קבוצת ההכשרה, נקראה על שמו – "המעפיל האלמוני".

לבסוף השתלטו החיילים האנגלים החמושים בנשק ואלות על האוניה והצליחו לנווט אותה לכיוון חיפה. קיבלנו הוראה להיכנע. עמדנו כולנו על הסיפון ושרנו את "התקווה", כשדמעות זולגות מעינינו על שלא הצלחנו במשימה.

האנגלים פקדו עלינו לרדת מהאוניה ושוב התנגדנו. אבל הם גררו אותנו והעלו אותנו בכוח לאוניית הצי הבריטי ocean vigor שהפליגה למחנות הגירוש בקפריסין. לא רצינו לשתף פעולה, והחלטנו על שביתת רעב במשך יום וחצי עד שהגענו לנמל פמגוסטה. גם כאן הורידו אותנו בכוח והעבירו אותנו למחנה 55. מחנה סגור ומוקף בגדרות תיל ובשומרים. במחנה שהו מעפילים שנתפסו לפנינו. הם היו מאורגנים וניהלו בפועל את החיים של כל המעפילים השבויים.

חילקו אותנו לפי תנועות הנוער שאליהן השתייכנו והביאו אותנו למגורי אוהלים. כל אוהל היה מיועד לשתי משפחות או לשמונה אנשים. המחנה היה "מחנה קיץ", כי הוא נמצא קרוב לים. קשה היה לגור בו בחורף, לא היו בו מבנים, כבישים או מדרכות. בינתיים גורשו למחנות הקיץ אלפי מעפילים שהיו אמורים לחכות מספר חודשים עד שנה לתורם לעלות ארצה. האנגלים הזדרזו לבנות – ליד העיר ניקוסיה - מחנות נוספים עם מבנים, צריפים, מטבחים ושירותים, ואלה נקראו "מחנות חורף".

לשלב תמונה בקפריסין

כמובן שבימים הראשונים היינו עצובים ומתוסכלים הרגשנו חסרי אונים ובעיקר מהעובדה שהיינו כלואים במחנה. נטלו מאיתנו את החופש להתקשר עם המשפחה ולא יכולנו לצאת, לטייל, לערוך קניות של דברים מינימליים שאבדו לנו בכל המסע הזה.. מאז שעזבתי את ההכשרה בצרפת, לא קיבלתי ולא כתבתי למשפחה. אחר כך רכשנו נייר מכתבים ובולים בקנטינה. אם כי עדיין אי אפשר היה לכתוב ישירות למרוקו. כתבתי למשפחתי בירושלים והן דיווחו למשפחה במרוקו הוריי שמעו על מצבי רק אחרי עזיבתי את ההכשרה בתום שלושה חודשים. כמובן שהיו מודאגים מאוד. מאוחר יותר הסתדרו העניינים כך שפעם בחודש הייתי כותב ומקבל דואר מההורים דרך ירושלים

כמה שבועות אחרי הגעתנו לקפריסין הועברנו למחנה חורף 67, התחברנו לחברינו מההכשרה שהגיעו באוניה "המעפיל האלמוני" יוסי עקריש, משה אוהיון ודוד חזן. בשכנות לנו הייתה קבוצת עולים מצרפת ומאנגליה מתנועת "הבונים" והחלטנו לעזוב את "בני עקיבא" ולהצטרף אליהם. הארגון במחנה היה באחריות ועדות המחנה והגיוינט. האנגלים סיפקו יום מזון וסיגריות ומצרכים שונים לפי קבוצות. הקבוצות התארגנו בעצמן לתורנויות בישול, כביסה וניקיון הסביבה.

הישיבה באפס מעשה במחנות גרמה לנו להתמרמרות ולייאוש והביאה מדי פעם להפגנות ולהתמרדות נגד האנגלים שלבסוף הסכימו להביא למחנות שליחים ומדריכים שיעסיקו אותנו. הוקם אולפן שבו לימדו עברית, היסטוריה יהודית, ספרות, ציונות וקורס מדריכים שכמובן אני וחבריי השתתפנו בו.

בנוסף למדריכים הוברחו למחנות בצורה בלתי-ליגאלית קצינים ומפקדים של ההגנה והפלמ"ח. הם העבירו לנו אימונים צבאיים במחתרת והכינו אותנו לאפשרות שנצטרף לכוחות הלוחמים עם עלייתנו ארצה.

בנוסף עסקנו בגיבוש חברתי לקראת בואנו לקיבוץ, כל אחד במסגרת תנועתו. אנחנו כאמור הצטרפנו לתנועת "הבונים" והיכרנו שני שליחים, מנחם דניב וומרדכי קדר -טוטו שבאו מהגרעין שעמד להקים את קיבוץ מעגן. הם הציעו לנו להצטרף לגרעין כשנגיע ארצה. מאחר שלא היה לנו קיבוץ-יעד לאחר שעזבנו את "בני עקיבא" כמובן שהסכמנו.

קיווינו שהאנגלים ישחררו אותנו בקצב מהיר יותר אבל הם המשיכו לשחרר מעפילים טיפין טיפין. תורנו הגיע רק אחרי שנה במחנות, בסוף ינואר 1948. אחרי כמה ימים במחנה העליה בקרית שמואל בארץ הגענו ליעדנו – קיבוץ מעגן, אז עדיין בחצר כנרת, מספר חודשים לפני עלייתנו על הקרקע למקומו הנוכחי. בשלב מאוחר יותר הצטרפו לגרעין במעגן החברים מהספינה "יהודה" הלוי: גד כהן ושלמה ביטון שאף הם השתייכו לתנועת הבונים.

מעגן, מרץ 2019.